

Kirken i Oslo

- i takt med byen

Kirkelig fellesråd i Oslo
DEN NORSKE KIRKE

2023

Kirkelig fellesråd i Oslo (KfiO)

Kirkeverge: Kjetil Haga
Assisterende kirkeverge:
Astrid Holmsen Krogh

Leder: Dag-Eirik Lannem
Nestleder: Oddrun Remvik

Fellesrådets administrasjon,
post- og besøksadresse:
Akersbakken 32, 0172 Oslo

Felles sentralbord for alle
menigheter 23629000

post.kfio.oslo@kirken.no
facebook.com/KirkeniOslo
kirken.no/kirkeneioslo

Kirken i Oslo - 2023

Ansvarlig redaktør: Kjetil Haga

Redaksjon:
Finn Folke Thorp
Knut-Anders Løken

Foto og tekst: Finn Folke Thorp der ikke
annet er angitt.

Foto forside/bakside: Rasmus Bell
Andreassen. Fra Oslo domkirke.

Grafisk design: Frode Fjellberg
Trykk: Frode Fjellberg AS
Opplag: 3000 eks.

Distribueres til samtlige menigheter
i Oslo og aktuelle samarbeidspartnere.

Kirkelig fellesråd i Oslo
DEN NORSKE KIRKE

Les om et spennende samarbeid mellom skole og kirke på Ljan. s. **12-14**

Grorud menighet kastet seg rundt og delte ut mat til trengende. s. **22-23**

Den fagre Maridal er bygda i byen, og nå bygges det på den lille kirken. s. **26-28**

Biskop og kirkeverge lar seg imponere av de moderne energiltakene på Torshov kirke. s. **30-31**

Innhold

TEMA: Tre kirker i hjertet av Oslo ...	4-10
Byggeprosjekter	11
Fra 0 til 100 på ett år	12-14
Oldkirken og bispegården: <i>Intervju med biskop emeritus Andreas Aarflot</i>	15-17
Dåp, konfirmasjon, bryllup og gravferd opp i Oslo	18-19
- Vi er alle rasister: <i>Intervju med kateket i Ullern menighet</i>	20-21
Grorud menighet kastet seg rundt.....	22-23
Kirken i Oslo satser grønt	24-25
Bygda i byen <i>Maridalens kirkehistorie</i>	26-28
En bærekraftig kirke	30-31

TEMA: Tre kirker i hjertet av Oslo

Side 4-10: Sentrumskirken Domkirken, Grønland og Trefoldighetskirken deler på viktige samfunnsoppdrag, og skal nå markedsføres samlet.

KIRKEVERGEN HAR ORDET:

Kjære leser!

Med dette magasinet vil vi gi noen gode innblikk i deler av alt som skjer i den mangfoldige Oslo-kirken. Vi har det siste året jobbet med å holde alle kirkebyggene våre varme gjennom en utfordrende strømkrise, og vi har ikke minst jobbet med å fylle kirkene med et innhold som varmer.

Det siste året har vi hatt et tydelig fokus på gjenåpning etter pandemien. Selv om vi registrerer at en del tall går nedover, er det i Oslo fortsatt stabil og god oppslutning om de kirkelige handlingene konfirmasjon, vigsel og gravferd.

Samhandling har stått høyt på agendaen. Samhandling og dialog med kommunen var en forutsetning for å løse kirkens akutte strømutfordring. Samtidig har samhandling mellom fellesråd og biskop/bispedømmeråd vært en gjennomgangstone i alt utviklingsarbeid, både blant ansatte og folkevalgte. Dette blir bare viktigere og viktigere framover. Vi er én kirke, og vi står sammen om både utfordringer og muligheter i tiden som kommer.

I magasinet vil du kunne lese om frivillighetsinnsats, matutdeling, byggesaker, bærekraft og barnekor.

Kirken i Oslo har uante muligheter i brytningen mellom kirkens egenart og byens behov. Vi er til stede i alle bydelene med våre kirkebygg, våre ansatte og våre frivillige som gjør en formidabel innsats. I kirken skal vi ta vare på røtter og tradisjoner som gir forankring og tilhørighet. Samtidig skal vi hele tiden være en fremoverlent kirke som utforsker hva det betyr å være kirke i årene som kommer.

Målet er å være en levende, nær og tilgjengelig kirke, som er åpen for alle.

God lesning!

Kirkeverge Kjetil Haga

TEMA: Tre kirker i hjertet av Oslo

«Tre kirker i hjertet av Oslo».
Det er bare å lære seg begrepet først som sist. Oslo domkirke, Grønland kirke og Trefoldighetskirken.
En kirkelig treenighet.
Tre selvstendige enheter som samarbeider og utfyller hverandre med hver sin profil.

- Konseptet er inspirert av liknende grep som er gjort i både Stockholm, København og andre storbyer, forteller domprost Anne-May Grasaas. -Byen og kirken er i endring. Færre mennesker bor i sentrum, og storslagne sentrumskirker har i større grad blitt kirker for hele byen og ikke bare for det nære lokalmiljøet, forklarer domprosten.

Oslo domkirke – gatenær og høytidelig

Domkirken samler byen og nasjonen. Det er kirken for Kongehuset, Stortinget, Regjeringen, men også

folk flest. Den rommer både det høytidelige og det hverdagslige, mektige konserter og høymesser,

men også hverdagsmesser, onsdagsmiddager og åpent kirkerom om natten.

Åpen kirke

Domkirken er med sin plassering midt i byen og midt på Stortorget, til stede og tilgjengelig for så mange mennesker. Hver dag er det åpen kirke for lystenning, bønn og samtaler. Men det er også en rekke gudstjenester, omvisninger, foredrag og musikk i løpet av uken.

Klinge skal et jubelkor

Et av byens og årets høydepunkter er når Oslo domkirke inviterer til «Klinge skal et jubelkor». Det ypperste av norsk kirkemusikk får tak og himmel til å løfte seg. Medvirkende er Oslo Domkor, Oslo Domkirkes guttekor, Trefoldighet jentekor, Oslo Domkirkes ungdomskor, Consortium Vocale Oslo med musikere og kantorer. Fire fullsatte konserter!

Domprost Anne-May Grasaas ønsker velkommen til Tre kirker i hjertet av Oslo.

Spisser kirkenes profiler

-Vi så muligheten til å utvide nedslagsfeltet og spisse tilbudet i den enkelte av de tre kirkene, sier Grasaas. De lokale menighetsrådene, bispedømmerådet og fellesrådet støttet visjonen. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra alle kirkene under domprostens ledelse. En lørdag i april 2023 ble konseptet lansert og markert med arrangementer og vandring mellom kirkene.

På tvers av gamle grenser

-Konseptet «Tre kirker i hjertet av Oslo» er et samarbeidsprosjekt mellom tre kirker, ikke en sammenslåing. De skal utfylle hverandre og dyrke og utvikle sine egenarter. Allerede er diakoner, prestere og andre medarbeidere i gang med å planlegge tiltak og arbeid på tvers av gamle soknegrenser.

Oslo domkirke

Foto: Rasmus Bell Andreassen

Flere av Domkirkens kor deltar på julekonserten «Klinge skal et jubelkor». Foto: Rasmus Bell Andreassen

Oslo Domkirke er biskopens og hele bispedømmets kirke. Den het opprinnelig Vår Frelses kirke. Kirken stod ferdig i 1697, og var hovedstadens eneste sognekirke frem til Trefoldighet ble innviet på Hammersborg i 1858. Det ble brukt byggemateriale både fra kirkeruiner fra Gamlebyen og Hellig Trefoldighetskirke, som lå der domkirken ligger nå. Kirken har vært igjennom flere ombygginger. De berømte takmaleriene til Hugo Lous Mohr var ferdige i 1950.

TEMA: Tre kirker i hjertet av Oslo

Grønland – en helhjerta kirke

Tirsdagsmiddagen i Grønland kirke samler små og store fra lokalmiljøet. Foto: Rasmus Bell Andreassen

I Grønland kirke er ambisjonen at alle skal bli møtt med omsorg og aksept, uansett hvem de er. Diakonien står sentralt. Kirken skal være tjenende og la budskapet om Jesus Kristus og Guds kjærlighet være tydelig i alt de gjør.

Matutdeling

To dager i uken samarbeider Grønland kirke med Fattighuset om matutdeling. Ofte kan det stå flere hundre i kø. Menigheten legger til rette for religionsdialog og inviterer til flere samtaler og fellesskapsarrangementer. De samarbeider med alle gode krefter i lokalmiljøet,

blant andre med Forandringshuset og Islamic Cultural Centre om utfordringer ved å være krysskulturell.

Middag for nabolaget

Et virkelig populært tilbud er Tirsdagsmiddag, der folk fra nabolaget i alle aldre spiser og koser seg, og det er aktiviteter for barna. Byråd Omar Gamal bor i området og har besøkt tirsdagsmiddagen flere ganger, det kan du lese mer om på side 29. Hver fredag er det vafler og babysang. Og kirken er ofte åpen for tidebønn, meditasjon og lystenning.

Hver onsdag og fredag er det matutdeling i Grønland kirke. Foto: Rasmus Bell Andreassen

Grønland kirke

Grønland kirke er bygget i perioden 1866 til 1868. Kirken er i nyromansk stil, i likhet med brannstasjonen, skolen og politistasjonen. De ble alle oppført for å skape et sentrum for den nye byen som vokste frem på østsiden av Akerselven. Grønland kirke går ofte under navnet Østkantens katedral.

Foto: Rasmus Bell Andreassen

TEMA: Tre kirker i hjertet av Oslo

Trefoldighet – freds- og forsoningskirken

Trefoldighetskirken er freds- og forsoningskirken. Den vil rette blikket utover og inspirere til en mer

rettferdig verden. Trefoldighetskirken er nærmeste nabo til det nye regjeringskvartalet. Midt i maktens

sentrum arrangerer kirken møtesteder for alle som søker forsoning og fred mellom folk og nasjoner med skaperverket og med Gud.

Solidaritetsmarkering for det iranske folk.

Ukrainsk sanggruppe synger nasjonalsangen på ettårsmarkeringen av invasjonen.

Demonstranter mot vindturbiner

I slutten av februar åpnet Trefoldighetskirken dørene for dem som demonstrerte mot vindturbinene på Fosen. I kirken fikk demonstrantene mat, varme, toaletter og mulighet for lystenning og samtale. Statsminister Jonas Gahr Støre ville komme i dialog med demonstrantene, og han ønsket nettopp Trefoldighetskirken som arena for samtalene, og Dagsrevyen var til stede.

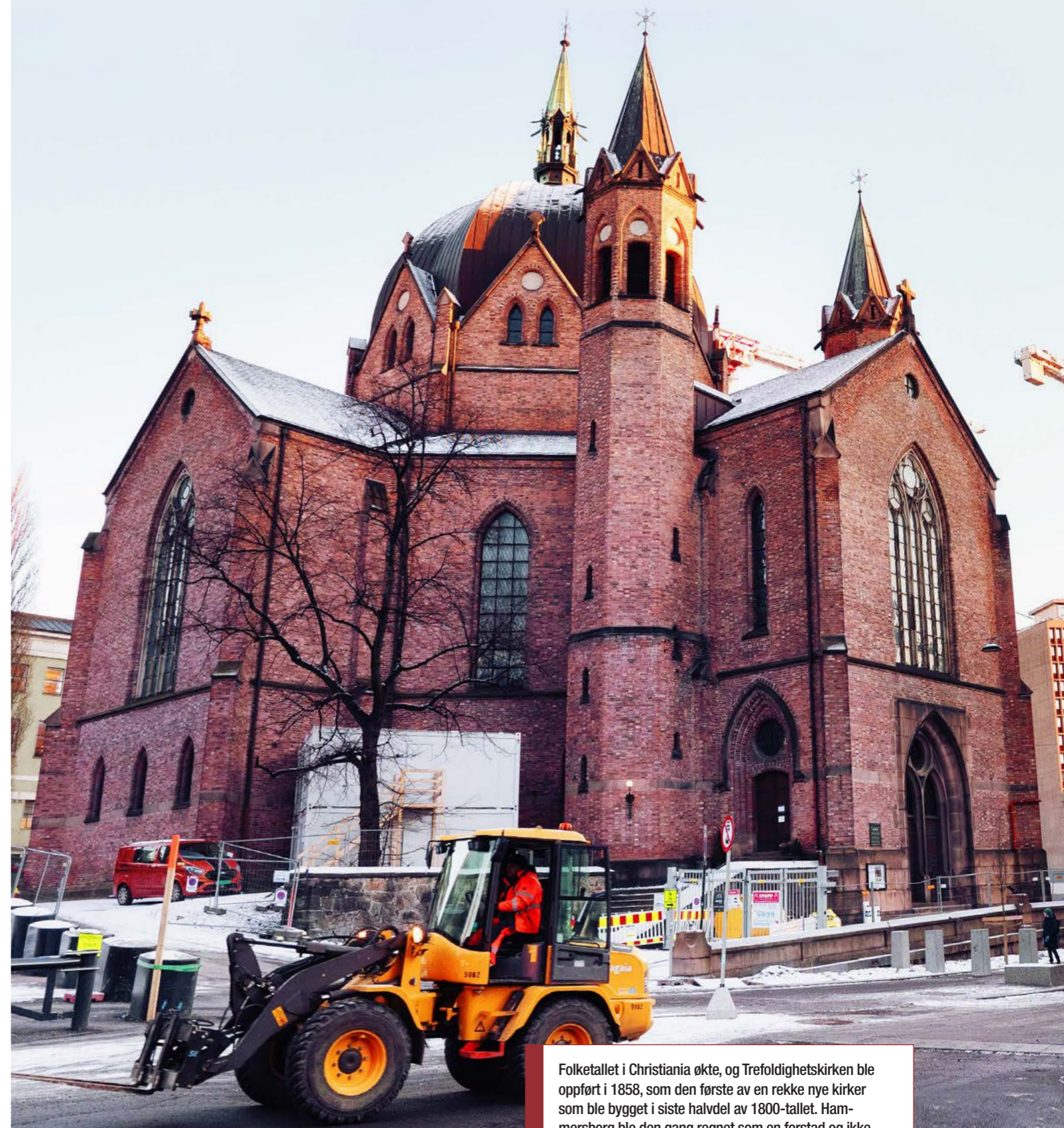
Fredsbønn for Ukraina

Noen dager tidligere, 24. februar, markerte vi ett år siden Russlands invasjon av Ukraina. Kirken inviterte ukrainere i Oslo, representanter fra andre trossamfunn, organisasjoner og andre til fredsbønn, lystenning og appeller. Norske kvinners sanitetsforening serverte ukrainsk suppe i kirken og en ukrainsk sanggruppe fremførte ukrainske sanger.

I solidaritet med Iran

I desember arrangerte kirken i samarbeid med Norsk iransk-støttekomite en solidaritetsmarkering for det iranske folk. Flere hundre hadde blitt drept og pågrepet av moralpolitiet. Det ble overbragt hilser og støtteerklæringer, og Trefoldighetskirken befestet sin posisjon som freds- og forsoningsarena. Også her var Dagsrevyen til stede.

Trefoldighetskirken

Folketallet i Christiania økte, og Trefoldighetskirken ble oppført i 1858, som den første av en rekke nye kirker som ble bygget i siste halvdel av 1800-tallet. Hammersborg ble den gang regnet som en forstad og ikke sentrum. Kirken er bygget i nygotisk stil og er resultat av Norges første arkitektkonkurranse.

Trefoldighet får nytt tilbygg

Bygg- og eiendomssjef André Eidem Selli inspisierer arbeidet utenfor Trefoldighetskirken.

Vi har store ambisjoner med Trefoldighetskirken, sier André Eidem Selli, bygg- og eiendomssjef i Kirkelig fellestråd. -Kirkebygget har stort vedlikeholdsbehov, og vi arbeider nå med et tilbygg for å legge til rette for at kirken skal kunne fylle rollen som hovedstadens freds- og forsoningsarena i det nye regjeringskvartalet, sier Selli.

Det er mange som har observert at det ikke bare er det nye regjeringskvartalet som er under oppføring. Det pågår også store byggearbeider i og rundt Trefoldighetskirken. -Nå skal vi løfte kirken for bruk de neste 100 årene, hevder Selli. -Det viktigste vi gjør nå er universell utforming for å få kirken tilgjengelig for alle. Trefoldighet er gigantisk, og en av de dyreste kirkene å holde varm. Statsbygg har godkjent energibrønner og vi borrar etter vann flere hundre meter ned i bakken.

-Vi må bygge nå

-Det er avgjørende at vi gjør dette nå, mener eiendomssjefen. -Vi har et handlingsrom frem til 2024. Etter det blir området en byggeforbudszone på grunn av regjeringskvartalet, og det vil være hermetisk lukket.

Flere finansieringskilder

Det er fire hovedaktører som finansierer tilbygget. Fellestrådet mottar kompensasjon fra Statsbygg for varige tilleggskostnader for drift og adkomst i forbindelse med utbygging av regjeringskvartalet. Den lokale menigheten er med å bidra gjennom Trefoldighets legat. Møllerguppen, som utvikler gamle Deichman, kompenserer for den adgangen de trenger på kirkens eiendom. Til slutt bruker fellestrådet egne investeringsmidler. De søker også kommunen om ytterligere midler til vedlikehold av kirkebygg.

Prøver å holde kirken åpen

-Grovarbeidet er igangsatt og vil pågå ut 2024. Alt skal stå klart til sommeren 2025. Vi gjør alt for å legge til rette for at kirken kan være åpen gjennom hele anleggsperioden, lover André Eidem Selli.

Bekkelaget kirke er nyrenovert til 100-års jubileet.

Byggeprosjekter i 2022-23

Det er stor bygge- og vedlikeholdsaktivitet i kirken i Oslo. I dette magasinet kan du lese om oppføring av tilbygg på Trefoldighetskirken og Maridalen kapell. To andre sentrale prosjekter det siste året er utbedring av Holmenkollen kapell og 100-årsjubelanten Bekkelaget kirke.

Kirkelig fellestråd har ansvaret for alle kirkebygg, og disponerer om lag 30 millioner årlig til drift, investering og vedlikehold av 64 kirker og kapeller.

Holmenkollen kapell

Holmenkollen kapell ble oppført i 1903. Etter en dramatisk brann i 1992, ble det oppført et nytt kapell som stod ferdig i 1996. Menigheten ønsket at det nye kapellet skulle være mest mulig likt det gamle. Flere fagfolk og arkitekter hadde innvendinger, men menigheten med mange frivillige krefter fikk det som de ønsket.

Omfattende råteskader

De byggetekniske løsningene var ikke gode, og det ble oppdaget store råteskader i det nye kapellet. Menigheten og kapellets venneforening har igjen gått inn med betydelige ressurser og har sammen med fellestrådet byttet ut eksisterende vinduer, rehabilitert yttervegger, beiset hele kapellet, montert varmepumper og ny belysning og ikke minst rustet opp utearealet. Kapellet fremstår i dag som ferdig renoveret.

100-årsjubilant

Bekkelaget kirke fyller 100 år i 2023, og menigheten

har gått inn med midler for å oppgradere en nedslitt jubilant. Innearealer er malt og rehabilitert, kirken har fått ny belysning, nytt kjøkken og toaletter i kjeller. Dessuten er menighetssalen bygget om. Kirken har også fått vannbåren varme og nye tepper. Bekkelaget sokn ble utskilt fra Nordstrand i 1913. Ti år senere stod kirken ferdig. Da som nå var den flotte hvitkalkede langkirken resultat av frivillig innsats og lokal offervilje.

Store råteskader er utbedret på Holmenkollen kapell.

Fra 0 til 100 på ett år

På kort tid har Ljan fått et stort kor med entusiastiske barn. Foto: Line Schibstad.

Lærer Eline Strand-Amundsen på Ljan skole hadde en drøm om å starte barnekor. Hun traff prest Morten Holmquist som inviterte til samarbeid. Dermed fikk hun en hel kirke som øvingslokale, samt en profesjonell organist på kjøpet. Ett år etter synger mer enn 100 barn i Ljanskoret.

-Når jeg får kick på noe, så klarer jeg ikke å la det ligge, forteller en ivrig kordirigent og barneskolelærer. -Den første utfordringen var å finne egnet lokale. Det mest åpenbare var å øve på skolen, men der var det ingen ledige rom. Så kom jeg på idèen om å leie menighetshuset, som ligger ved siden av skolen. Sønnen til presten, Morten Holmquist, er en av mine elever, så jeg spurte ham, forklarer Eline.

Samarbeid med kirken

-Leie, dere kan få låne menighetshuset, sa Morten - og tenkte seg om. -Vi skal ikke samarbeide om koret da, vi stiller med kirke og organist? -What?! Skal jeg få en profesjonell pianist med meg, utbrøt Eline. Hun kan ikke få lovprist organisten i Ljan kirke nok. -Sverre Undheim er et unikum både på piano og orgel. -Å øve i kirken er utrolig stort, mener Eline. -Tenk å

Organist Sverre Undheim og dirigent Eline Strand-Amundsen kan dele æren for Ljanskorets suksess. Foto: Line Schibstad.

fylle et kirkerom med barnelatter, sang og musikk. La dem bli kjent med kirken i nærmiljøet, det vakre bygget med så mye sjel og historie i veggene.

Første møte med kirken

-Jeg husker godt de første gangene barna kom inn i kirken, forteller Eline. -De kikket seg nysgjerrig rundt og snakket med lave stemmer. Så begynte vi å bli kjent med rommet, lekte gjemsel, danset og fylte rommet med sang. Flere av foreldrene observerer koret på slutten av øvelsene, og de kommer på gudstjenester og konserter når vi synger. Jeg håper de også erfarer at de er velkomne akkurat som de er, og at det er plass til alle.

Femte generasjon på Ljan

Eline Strand-Amundsen er selv fra Ljan, og hennes fire barn er femte generasjon Amundsen som vokser opp i de bratte bakkene ned mot Bunnefjorden. Hun er utdannet lærer med blant annet videreutdanning i musikk. De siste fem årene har hun jobbet på Ljan skole, men takket være koret har det pekt seg ut en ny og uventet kurs. -Jeg så lyset da det dukket opp en stilling som trosopplæringsleder i kirken. Det var jobben der jeg kunne ta i bruk hele meg. Jeg fikk jobben og er hoppendes glad, smiler Eline.

Et kor blir til

-Det gikk fort etter at jeg ble enig med presten om

samarbeidet. Det var i januar 2022, forteller Eline. -Første øvelse ble satt til 15. mars. Det var bare barna som manglet. Det ble noen heseblesende uker. Jeg

Ljan kirke fra 1932 er inspirert av middelalderarkitektur, men er likevel et populært sanglokale for barn i alle aldre.

Ljan skole (1923) er bygget etter mønster av herregården på Stubljan, og er nærmeste nabo til kirken. Da blir det kort vei for et godt samarbeid.

nettverket noe voldsomt over hele Ljan, og hadde et ess i ermet; «Mors brævni (brownie)». Eline fortsetter. -Det kom rundt 50 barn på kick off, ved semesterslutt var vi 70, og nå ett år etter er vi flere enn hundre. Det er nesten 1/3 av alle barna på skolen. Nå planlegger vi et prosjektkor for ungdommer, jeg klarer nemlig ikke å slippe fra meg de fantastiske 7. klassingene i høst. Vi hanker dem inn igjen, ler Eline.

Skole + kirke = suksess

Ljanskoret er for alle barn fra første til syvende klasse, og det er lagt i AKS-tiden (Aktivitetskolen, et tilbud før og etter skoletid). Personalet på AKS sørger for at barna er klare til riktig tid, for barna øver i ulike puljer til ulik tid. Skolen har lånt ut musikkutstyr, men nå har koret fått kjøpt inn sitt eget. Presten og organisten i Ljan kirke stiller opp på alt fra pøsekoking til oppvask.

Musikk er som en lykkepille

-Jeg velger musikk jeg selv liker, ler Eline, og det er «ja takk til litt av alt»; pop, rock, salmer, gospel, musikal, folkesanger og sangleker. Barna får gjerne også komme med forslag. -Jeg prøver å hekte på de eldste med å finne musikk fra tv-programmer, filmer og tiktok.

Elines arbeidsmetode er: Kjør på, senk ambisjonsnivået, det viktigste er å komme sammen for å synge og ha det gøy. Innta dagens lykkepille. -Utøvelse av musikk er nært knyttet opp til psykisk helse, mener Eline og siterer Platon:

Musikk gir universet sjel, den gir sinnet vinger, fantasien flukt, alvoret sjarm, og den gir munterhet og liv til alt.

Oldkirken og bispegården

Hvem kan takke nei til en invitasjon til møte i Oldkirken? Sted: Oslo bispegård. Tema: Fra bispeborg til bispegård ved biskop emeritus Andreas Aarflot (94). En kirkehistorisk reise i Oslo fra 1100-tallet til i dag.

Biskop Andreas Aarflot var en av 1900-tallets mest markante kirkeledere. Professor i kirkehistorie, biskop i Borg fra 1976 og i Oslo fra 1978 til 1998. I en alder av snart 95 er han fremdeles aktiv i det kirkelige. Denne gangen som medlem av og foredragsholder i foreningen «Oldkirken».

Oldkirken

Den opprinnelige Oldkirken er betegnelsen på tidlig kristendom fra 100-tallet til 300-tallet. «Vår» Oldkirke er av langt nyere dato, etablert i 1997 for pensjonerte ansatte i forskjellige kirkelige organisasjoner, deriblant Oslo bispekontor. Foreningen lever i beste velgående, har tre møter i året og byr på kåserier og foredrag om kirkelige spørsmål, samt høye smørbrød og kringle.

Oslo bispegård

Dagens møte er i ærverdige Oslo bispegård i Gamlebyen. Biskop Aarflot setter seg godt til rette i en høyrygget stol i den staslige dagligstuen, møter interesserte blikk og begynner å fortelle med høy og klar stemme. -Kong Olav Kyrre opprettet Oslo bispedømme rundt 1075, og helt fra den gangen og opp til 1985 har Oslo biskop hatt sete i Gamlebyen. -Jeg var den siste. I dag er bispegården kontor- og representasjonshus for Oslo bispedømme.

Byens første domkirke

-På slutten av 1000-tallet ble det etablert et bysentrum under Ekebergåsen. Der fantes en god havn og forholdene lå godt til rette for handel og godt forsvar mot ytre farer. Mariakirken var kongens kirke, og Clemenskirken var lokalkirken som betjente befolkningen, forteller den engasjerte biskopen. -Ruinene til begge kirkene finner vi dag i Middelalderparken. Biskopen

den gangen ønsket å få bygget sin egen kirke som ikke skulle stå under Kongens kontroll, og på 1100-tallet ble Hallvardskirken påbegynt. Det ble den første domkirken i Oslo, og den ble modell for flere andre kirker i landet, blant andre Gamle Aker og domkirkeruinene på Hamar, beretter Aarflot.

Oslo vokser

-Biskopen fikk fast bosted ved siden av kirken, rett over gaten for her vi sitter i dag, peker Aarflot og fortsetter. -På 1300-tallet fikk boligen tårn og murer og fikk navnet Oslo bispeborg. Byen hadde på den tiden vokst til nærmere 3000 innbygger med seks kirker og tre klostre. Der bispegården ligger i dag lå Olavsklosteret som tilhørte Dominikanerordenen. Det var en av de første bygningene som ble bygget i tegl i Norge.

Tidligere Oslo-biskop Andreas Aarflot er 94-år, men fortsatt en engasjert historieforteller, her fotografert i Oslo Bispegård under et møte i Oldkirken.

Oslo Bispegård er i dag kontor og ikke bolig for biskopen. Bispegården ligger ved St. Halvards plass i Gamlebyen.

På klosterets ruiner

-Oslo Ladegård ble bygget på bispeborgens ruiner på 1700-tallet. Bispegården som vi kjenner den ble reist i 1874 på Olavsklosterets ruiner. Et av kjellerrommene fra middelalderen er bevart, og er i dag omgjort til et lite kapell, sier Aarflot. I det kapellet har det lydt bønn og salmesang i 1000 år, nå også når Oldkirken setter stevne i bispegården i 2023.

Siste biskop i Gamlebyen

Da Oslo bispedømme ble opprettet på slutten av 1000-tallet var det ett av tre stift i Norge. Etter reformasjonen utgjorde bispedømmet ikke bare Oslo, men også Hamar, Borg, Tunsberg, en del av Telemark og hele Bohuslän. 350 kirker skulle visiteres av biskopen den gangen. Oslo har hatt 32 lutherske biskoper fra 1536 til i dag. Andreas Aarflot er den 29. i rekken, han etterfulgte Kaare Støylen og ble etterfulgt av Gunnar Stålsett. Men han var den siste som residererte på Olavsklosterets ruiner.

Dåp, konfirmasjon, bryllup og gravferd opp i Oslo

Hver vår kommer statistikkene over rikets og kirkens tilstand basert på forrige års aktivitet. 65% av Norges befolkning er medlemmer i Den norske kirke. I Oslo bispedømme er andelen 46%. Kirkelig statistikk er ikke bare lystelig lesning sett fra kirkens ståsted, men flere tall viser en stabil og positiv utvikling.

Koronapandemien har påvirket kirkelig aktivitet. Først i februar 2022 ble alle restriksjoner opphevet. 2022 er et tilnærmet normalår, og det er mest interessant å sammenlikne fjoråret med tallene fra 2019. Kirken

døpte, konfirmerte, viet og gravla flere i 2022 enn i 2019.

Dåp

Dåpstallet økte fra 27% i 2021 til 31% i 2022. I 2019 var tallet 28%.

Oslo ligger også her lavest i landet.

Konfirmasjon

Antall konfirmerte var lavere enn i rekordåret 2021, men høyere enn i alle de fire siste årene før pandemi-

Konfirmanttallene i Oslo er stabile, men med en positiv tendens.

en. Tallene holder seg stabile med en positiv tendens, rundt 70% av kirkemedlemmene konfirmerer seg. I 2023 har Ris sokn all time high med 272 påmeldte konfirmanter. Noen menigheter i Oslo har faktisk opptil 155% deltagelse sett mot kirkemedlemmer bosatt i soknet (Fagerborg), mens andre menigheter ligger under 50%.

Bryllup

Det samme gjelder vigslar. -Vi må tilbake til 2016 for å finne flere som giftet seg hos presten, skriver biskop og bispedømmeråd i Oslo i sin årsmelding for 2022. Oppgangen i vigslar er på 22% siden 2019.

Den samme utviklingen ser vi også i antall gravferder.

Gudstjenester

Gudstjenestedeltakelsen har fordoblet seg fra 2021 til 2022, fra 204.524 til 447.147. Men det er ennå et stykke igjen før kirken matcher 2019 med 554.375 deltakere. Det er sannsynlig at dette tallet vil stige når avstanden til pandemien øker og menighetene får markedsført sine mange aktiviteter.

Medlemstall sier ikke alt

Det er mye aktivitet i kirkelig regi vi ikke har statistikk over. Det skjer noe i de fleste kirker og menig-

hetshus hver dag, uten at det blir systematisk registrert. Medlemstall sier mye, og det utfordrer kirken i Oslo at blant de 10 soknene med lavest medlemsandel er ni i vår kommune, og åtte av dem ligger i Groruddalen eller Søndre Nordstrand. Samtidig er det ingen som står i kirkedøren og spør de besøkende om de har medlemskap, og mange menigheter kan rapportere at ikke-medlemmer også benytter seg av kirkens tilbud.

Kilde: Årsmelding for Oslo biskop og bispedømmeråd 2022. Oslo bispedømme består av kommunene Oslo, Bærum og Asker.

Maria Liholt peker begeistret på sitt arbeidssted, Ullern kirke, hvor hun stortrives som kateket.

Vi er alle rasister...

-Jeg også...vi har det i oss, sier Maria Liholt, kateket i Ullern menighet. Maria har fått berøm for å ha satt hverdagsrasismen på dagsorden i kirken og samfunnet for øvrig. Men helst vil hun snakke om hvorfor hun ble kateket: -Jeg ville jobbe med og forkynne for barn og unge.

Jeg møter Maria utenfor ikoniske Ullern kirke, et høyreist, nyromansk monument som kan ses fra store deler av byen. Hun inviterer meg inn på restauranten «La Maison» som leier lokaler i menighetshuset ved siden av kirken. På menyen finner vi franske snegler og gratinerte sjøkreps, men en kopp kaffe er alt vi har lyst på nå. -Det er tidligere kjøkkensjef på Bagatelle, Gregory Paul, som driver spisestedet. -Du finner oppskriften hans på påskelam i neste nummer av menighetsbladet, lover Maria.

Svart kvinne + prest ble for mye

-Egentlig ville jeg bli prest, fortel-

ler Maria, -men det ble for sterkt for meg. Det er ikke enkelt å definere seg selv når du er både svart kvinne og prest. Hvem ville jeg bli opp i alt det? Kateket er det få som vet hva er. Det ble et poeng for meg at jeg i større grad kunne definere hvem jeg er. For den som ikke vet det, er altså kateket en kirkelig lærerstilling som ofte har ansvar for konfirmasjonsundervisningen.

Mindre fargerikt på Ullern

Maria har vokst opp på Hauketo-Prinsdal og var aktiv i ungdomskoret Sjøbolet. -Der var det mer mangfoldig og fargerikt enn på Ullern, forklarer hun. -Det var litt

tilfeldig at jeg havnet her. Jeg ser ofte at adopterte konfirmanter trekkes mot meg. «Storesøster», sa en gutt fra India, selv om jeg ikke er derfra. Han skjønnte at jeg forstod noe om ham som ikke andre forstår.

Melaninrik

Maria bruker gjerne ordet «melaninrik». Det sier ingen ting om nasjonalitet og farge. Det er bare en enkel forklaring på at noen har mer fargestoff i huden enn andre. -Hvis alle mennesker ble behandlet likt hadde ikke hvilke ord vi brukte vært så farlig, men sånn er det jo ikke. Derfor må ordvalg være en alltid pågående diskusjon, mener Maria.

Maria Liholt driver også en podcast om hvordan det er å være norsk-afrikansk i Norge.

Målet er likeverd

Maria er opptatt av at vi ikke skal late som det ikke finnes flere farger. Jeg har hørt noen foreldre si «mine barn er fargeblinde». Det er ingen som er fargeblinde, og det er ikke noe mål at vi skal være det heller. Målet er likeverd, slår Maria fast. -Og da er det viktig at majoriteten er bevisst på at deres farge har noe å si, og at de anerkjenner sine privilegier.

De som likner meg må ha hjelp

-Det er et svært lite innslag av minoriteter i Den norske kirke. Og vi som er brune eller melaninrike i kirken er for det meste adopterte som meg, eller har en forelder med norsk bakgrunn. Her er vår kirke helt annerledes enn for eksempel den katolske, som fins over hele verden. Jeg har vokst opp i Norge og hørt at «barna i Afrika må vi hjelpe», altså, de som likner på meg

trenger hjelp. Sånn er det både i kirken og resten av samfunnet.

Lav kunnskap om rasisme

-Hovedfortellingen er at vi ikke har rasisme i Norge. Det glansbildet har

Ullern kirke kneiser flott i nyromansk stil med utsyn mot Bestumkilen.

vi ikke så lyst til å ødelegge. Jeg tror endringen kom etter George Floyd-drapet, forklarer Maria. -Det er en del vi ikke har ordnet oppi her hjemme. Oppskriften er systematisk arbeid og opplæring fra høyeste hold. Vi må ikke tro at ansatte og frivillige i kirken er annerledes enn andre. Vi har lite kunnskap om rasisme i Norge, og hverdagsrasismen lever også i kirken.

Ingen er nøytrale

Et lite eksempel på hverdagsrasisme kan være når Maria, som har bakgrunn som sanger, får høre: -Ja, «dere» er jo så flinke til å synge. Eller, jeg mener ikke noe respektløst med å bruke N-ordet. -Folk skal ikke gå rundt og ha dårlig samvittighet hele tiden, sier Maria, -men vi må alle forstå, uansett hva vi er, hvordan vi ser ut eller hvor vi kommer fra; vi er ikke nøytrale.

Vinterferie

Kaffekoppene er tomme på «La Maison». Vi gløtter ut av vinduene mot Bestum skole og menighetsbarnehagen og konstaterer at det er vinterferie på Ullern. Kanskje tid for å lytte til Vannhullet? En podcast som Maria driver sammen med Siv Misund om hvordan det er å være norsk-afrikansk i Norge. Herved anbefalt.

Grorud menighet kastet seg rundt

Sammen med frivillige organisasjoner og Rema 1000 pakket og organiserte Grorud menighet utdeling av mat til jul. Diakon Eldrid Brekke var utdelingsgeneral og svært fornøyd med innsatsen i lokalmiljøet.

Høye strømpriser, krig og inflasjon preget 2022. Mange mennesker i hovedstaden gikk julen i møte med stor usikkerhet om hvordan de ville klare seg.

Fra bevilgning til handling

Regjeringen hørte ropene og bevilget noe midler til frivillige organisasjoner for utdeling til jul. Kirkelig

Kirke og næringsliv samarbeider godt på Grorud, her representert ved diakon Eldrid Brekke og kjøpmann Trym Torgan.

Fornøyd dugnadsgjeng etter pakking av 500 gaveesker.

Fra v: Pia Wirum, Per Henning Sørensen og Jarl Andre Rønning.

fellesråd i Oslo fikk 624.000 og utfordret menighetene. En ting er å motta penger, men hvem har apparatet og kompetansen til raskt å omgjøre kronene til hjelp og handling?

Grorud tok utfordringen

Grorud menighet tok utfordringen og søkte om 200.000 kroner. -Jeg trodde ikke vi skulle få pengene, sier diakon Eldrid Brekke, men vi fikk dem, og da var det bare å kaste seg rundt. Vi hadde en uke på oss. Brekke tok kontakt med frivillighetssentralen, Natteravnene på Romsås og Rema 1000 på Grorud. Det var ikke nei i noens munn.

Dyktige frivillige

Kjøpmann Trym Torgan hos Rema 1000 stilte med rabatterte og gratis varer og lokaler til pakking. Pia Wirum, Per Henning Sørensen og Jarl Andre Rønning var noen av de frivillige medarbeiderne som stilte fra Natteravnene på Romsås. Det krever dyktige folk og gode lokaler for å pakke 500 gaveesker med 18 matvareartikler i hver. De trivelige matpakkene inneholdt blant annet havregryn, såpe, julebrus, pepperkaker, risengrynsgrøt, kaffe og sjokolade.

Skoler og barnehager meldte behov

Etter pakking kommer distribusjon. Og menigheten måtte forsikre seg om at pakkene kom dit behovet var

størst. Svaret var samarbeid med skoler og barnehager i området, som meldte inn hvem som hadde behov. Det ble også gitt informasjon via nettsider og sosiale medier, og folk kunne melde seg direkte til menigheten. Pakkene ble hentet enkelt og diskret i Romsås og Rødtvet kirker. Utover dette prosjektet har Grorud menighet også samarbeid med Frelsesarmeen om utdeling av julegaver.

Hadde ikke klart det alene

Slik gikk det til at lokalmenighet, næringsliv, frivillige organisasjoner, skoler og barnehager sammen fikk mye ut av noen offentlige kroner. -Vi hadde ikke klart det alene, sier diakon i Grorud menighet, Eldrid Brekke.

Kirken i Oslo satser grønt

Syv kirker og én menighetsbarnehage i Oslo samarbeider med Kirkens Bymisjon om innsamling av tekstiler. FN omtaler tekstiler som en miljøverstering, og i Norge brenner vi årlig 50 000 tonn tekstiler. -Nå oppfordrer vi enda flere menigheter til å være med, sier Sigmund Gulliksrud ved Oslo bispekontor.

Innsamlingsboksene er en del av et større prosjekt og en kontrakt som er signert mellom Oslo Bispedømme og Kirkens Bymisjon. Riggeren er enkel; det går ut på at menigheter oppfordres til å gi plass til Bymisjonens tekstilnnsamlingsbokser utenfor deres kirker eller eiendommer. Sigmund Gulliksrud fra Oslo Bispedømme har ansvaret for den grønne satsingen, og sier dette er et vinn-vinn-vinn-prosjekt. -Ved å bistå Bymisjonen i å samle inn tekstiler reduserer vi miljøavtrykket. Tekstilene går videre til mennesker som etterspør brukte klær, og ikke minst støtter vi et prosjekt som skaper en

god og trygg arbeidstreningsarena, sier han.

En verden i verden

Utenfor Fagerborg kirke har det stått en boks i nesten 3 år. Diakon Gunn Iren Tangen forteller at boksen, som årlig samler inn 4800 kilo tekstiler, er et positivt og viktig tilskudd for menigheten. -Vi har ikke fått en eneste negativ bemerkning, snarere tvert imot. I menigheten ser vi på tiltaket som en del av vårt helhetlige fokus på hvilken rolle vi ønsker å ha i samfunnet. Å ivareta miljøet og skaperverket er en av fire søyler i det diakonale arbeidet, fastslår hun.

Engasjert miljøgjeng fra kirken stiller opp til klesdugnad. Fra v: Sigmund (Oslo bispekontor), Hege (Kirkens Bymisjon), Gunn Iren (Fagerborg), Jakob (Kirkens Bymisjon) og Finn Folke (Kirkelig fellesråd).

Sigmund Gulliksrud er miljøansvarlig på Oslo bispekontor og roser samarbeidet med Kirkens Bymisjon.

-Vi er en grønn menighet, ikke bare på papiret. Den oransje bymisjonsboksen er et synlig bevis på dette, og vi er derfor stolte av å være del av prosjektet. Jeg liker tanken om at klær går til gjenbruk.

Tekstiler som gir arbeidsplasser

Det er blant annet bruk-og-kastmentaliteten som gjør at Kirkens Bymisjon har valgt å ta del i tekstilnnsamlingsarbeidet. Et marked som driftes av ideelle aktører. På rekordtid har Bymisjonen etablert seg som en seriøs innsamler. Årlig blir det samlet inn 2700 tonn til Øst-Europa til et marked der etterspørselen etter second-hand-klær er voksende, forteller daglig leder for

virksomheten, Hege Stenmarck.

Arena for arbeidstrening

Tekstilnnsamlingen er en unik arena for arbeidstrening. En som har erfart dette er Joakim (23).

-Da jeg først startet hos Kirkens Bymisjon Miljø AS var jeg på et dårlig sted i livet. Jeg hadde droppet ut av skolen, var spilleavhengig og i et dårlig miljø. Det siste førte Joakim i fengsel. I kun to måneder, heldigvis, sier han. Men det gjorde en forskjell. Når han var «ute» gikk han på NAV og dagpenger, og etter hvert beveget de seg over til å snakke om arbeidstrening.

-Jeg har ADHD og konsentrasjonen min var dårlig. Skole var ikke akkurat min greie, for å si det mildt.

Dermed er ikke min formelle kompetanse på plass.

Fra advarsel til fast ansettelse

De første månedene hos Kirkens Bymisjon var ingen suksess for Joakim. Han kom innom - men ikke ofte. Spillavhengigheten og det andre livet var vanskelig å kombinere med 8 til 4-jobbing. Om han dukket opp var det alltid med en Burn i hånden. Etter mange advarsler, og også en «utkastelse», tok han selv kontakt og sa han ville prøve igjen. Dette er nå historie. Joakim er i dag ikke bare på tiltak, men fast ansatt i en 100 prosent stilling. -Det var noe med stemningen og imøtekommelsen jeg fikk hos Kirkens Bymisjon

som fungerte. Nå gleder jeg meg til fremtiden. Jeg har til og med begynt å trene og spille sjakk, ler Joakim.

Flere menigheter

Kirkens Bymisjon har pr i dag 1000 bokser på Sør- og Østlandet. Målet er flere, sier daglig leder Hege Stenmarck. -Sammen med kirken i Oslo har vi satt oss som mål å doble antall bokser utenfor kirkene i Oslo kommune i løpet av 2023.

-Tilgjengelighet og nærhet til tekstiltbokser vet vi gjør tekselen lavere for å sortere ut tekstiler. Jeg håper derfor flere menigheter blir med på laget, og gjør som diakon Gunn Iren Tangen så fint uttrykker det; å verne om skaperverket.

Bygda i byen

Maridalen kirke med stakittgjerde, slik den så ut frem til renoveringen i 1959. Foto: Anders Beer Wilse / Oslo Museum.

Maridalen er det minste soknet i Oslo med 582 innbyggere og byens høyeste medlemsprosent (70%) i Den norske kirke. Tett på hovedstadens sentrum og samtidig langt ute på landet. Bygda bærer på en stolt kirkehistorie, og nå har maridølene reist et nytt, flott tilbygg til kirken.

Endelig, etter mange runder med myndigheter og riksantikvar, kan Maridalen menighet påsken 2023 innvie det nye tilbygget med menighetssal, kjøkken, garderobe og kjølerom med universelle løsninger etter tidens krav.

Og det er takket være utrettelig innsats fra Maridalens lokale krefter, nå som i tidligere tider.

«Kom til den fagre Maridal!»

For de av oss som sang Wergeland-sanger på skolen, husker vi med en viss stolthet «Det er min sjel en frydfuld trang at gjæste Norges dale...»...og så strofen «... Kom til den fagre Maridal!» Tenk at den store poeten spanderte en verselinje på en liten «Oslo-dal» da han skulle skrive sitt nasjonalepos. Etter sigende satt Wergeland på Nes gård, med utsikt over Maridalsvannet, og skrev diktet. Store deler av Oslo har Maridalen som sitt rekreasjonsområde. Bygdefolket er kanskje lei kondomdresskledde syklistene og skiløperne som vilt og hensyns-

Til høyre ser vi Gunstein Hansen, som er primus motor i byggeprosjektet og leder i Maridalen menighetsråd. Til venstre: Knut Jørgen Moen, lokal rørlegger og i midten, André Eidem Selli, bygg- og eiendomssjef i Kirkelig fellesråd.

løst inntar den populære dalen ... men sånn måtte det bli. Vi husker vår barnelærdom og har tatt Wergelands oppfordring på ordet.

Den hellige Margaretha

Maridalens historie begynner med St. Margaretha-kirken fra 1200-tallet. Ruinene står og er velkjente i Oslo gjennom Maridalsspillet, utendørgudstjenester og andre arrangementer. Navnet Mari er en kortform av Margaretha. Den hellige Margaretha var skytshelgen for gifte kvinner. Hun ble henrettet i 307 fordi hun ikke ville gifte seg med en romersk landshøvding.

Et sentralt kirkested

Det var bare fire kirker i Aker i middelalderen, og en av disse var altså St. Margaretha. Maridalen var ingen bortgjemt blindvei på den tiden. Den ledet til Hadeland, og gjennomgangstrafikken var etter forholdene stor. Et naturlig sted for å oppføre kirke ca. 1250. Den siste gudstjenesten i Margaretha skal ha vært avholdt tredje pinsedag i 1643. På 1800-tallet var det bare ruiner igjen, og først mot slutten av sekelet fikk dalen igjen et lokalt kirkelig samlingssted.

En gavmild kvinne

Sigrid Anne Skar, bosatt på Skar gård, opprettet et legat

til reising av bedehus i dalen. (Skar er en av dalens eldste og største gårder med historie tilbake til førkristen tid. I dag et kjent utgangspunkt for skiturer i Nordmarka.) Bedehuset stod ferdig i 1888 på den tomten kirken ligger nå. Og huset skulle bestyres av 3 i Maridalen bosittende menn som bekjente seg til den evangelisk-lutherske religion.

Brevet til soknepresten

Allerede i 1899 gikk det et brev fra Maridalen til sokneprest Christer Nygaard i Vestre Aker. Der het det blant annet «...det er vort inderlige ønske, at vort bedehus blive anvendt til gudstjenestelig bruk... vi er i virkeligheten i kirkenød heroppe i Maridalen på grund af den lange vei ... at vi aldrig kan deltage i fuld gudstjeneste, sette oss ved Herrens nadverdsbord, høre kirkeklokkerne ringe...». Sokneprest og øvrige myndigheter bønnhørte dalen. I 1900 ble bedehuset innviet til kapell. Det var helt fra begynnelsen ønskelig at gudstjenester og oppbyggelig virksomhet skulle avholdes annenhver søndag, og sånn er det fortsatt i dag. Biskopen har forordnet gudstjenester hver annen søndag i Maridalen.

Kommunen tok over kirken

På 1950-tallet hadde kirken betydelige vedlikeholdsbehov. Kommunen overtok eierskapet til kirken mot

Maridalen kirke har fått et diskret og etterlengtet tilbygg på baksiden.

å forestå renoveringen. Vilkårer for overdragelsen var at Skars testamente ikke skulle krenkes. Helt fra Skars donasjon og opp til i dag har kirkelivet i Maridalen vært preget av giverglede og innsatsvilje gjennom dugnader, basarer og innsamlinger til uthus, inventar og orgel. Og nå sist til nytt tilbygg.

Sørbråten kapell

Tilbygget er hovedsakelig finansiert ved salg av Sørbråten kapell samt noe bidrag fra fellesrådet og andre. Sørbråten kapell var Oslos minste, innviet i 1948 under Grefsen sokn. Det var rett og slett et vanlig hus man satt et lite tårn på. Kapellet ble overført til Nordberg menighet i 1990, og solgt og avviklet i 2013.

Ny milepæl er rundet

Maridalen menighet har i flere år arbeidet med å realisere det nye tilbygget. Menighetsrådets leder Gunstein Hansen har vært primus motor i alle henseender gjennom hele prosjektet. Etter iherdig innsats fra Hansen, andre gode lokale krefter og i samarbeid med Kirkelig fellesråd, kan det noteres at nok en viktig milepæl er rundet i Maridalens kirkehistorie. Bygda i byen og kirken i bygda lever i beste velgående.

Maridalen kirke, 2023.

Byråd Gamal berømmer kirken

Byråd Omar Samy Gamal koser seg med pannekaker og blåbærsyltetøy på Tirsdagsmiddag i Grønland kirke.

Byråd Omar Samy Gamal brenner for Oslo og heier på kirkens arbeid i byen. -Lokale felleskap er svaret på mange av de store utfordringene, og der er menighetene i Oslo gode, sa Omar under et besøk i Lambertseter kirke.

-Gode nabolag og trosfellesskap er viktig for å bekjempe økende økonomiske forskjeller, fremholdt byråden under sitt besøk i Lambertseter kirke. -Frivilligheten genererer enorme verdier for samfunnet. En av de store utfordringene er å ha nok lokaler, her kan kirken hjelpe, utfordret Gamal. -Det gjør vi også, supplerte sokneprest Barbro Schmedling, i alle fall her på Lambertseter. -Kirken vår er lokalmiljøets kulturhus, slo soknepresten fast.

Tirsdagsmiddag i Grønland

Grønland menighet inviterte byråd Gamal til hans egen nabolagskirke. Hver tirsdag er det tirsdagsmiddag for små og store. -Det er et veldig flott arbeid Grønland menighet driver. Jeg har vært her flere ganger, smiler Gamal. Byråden understreket hvor viktig det er at kommunen bidrar til at kirkene i hovedstaden kan være åpne. -Derfor er det så bra at vi har den gode

dialogen mellom kommune og kirke, sier Omar, og forsyner seg begeistret av suppe og pannekaker.

500 i matkø

Byråden fikk også høre om matutdelingskøene utenfor Grønland kirke hver onsdag og fredag. -Køene har blitt veldig lange etter at Ukraina-krigen startet. Før kunne det stå 160 i køen, nå på fredag var det 500, forteller diakon Anne May Agerup. Du kan lese mer om aktivitetene i Grønland kirke som en del av «Tre kirker i hjertet av Oslo» s. 4-10.

Byråd Gamal flankert av sokneprest i Lambertseter, Barbro Schmedling og kirkeverge Kjetil Haga.

En bærekraftig kirke

Biskop Kari Veiteberg og kirkeverge Kjetil Haga står i spissen for en mer bærekraftig kirke i Oslo. -Vi må være med å ta vår del av ansvaret for å beskytte naturen og jobbe for en mer retterferdig fordeling, sier Haga.

-I kirken snakker vi ofte om å ta vare på skaperverket. Vi kunne like gjerne sagt: oppfylle FNs bærekraftsmål, som handler om å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene, forklarer Kjetil Haga. Sammen med biskopen og bispedømmerådet tar fellesrådet sitt klimaansvar på stort alvor. Det nye varmepumpeanlegget i Torshov kirke er et bidrag fra kirken for å redusere klimaavtrykket.

Lavere forbruk

Kirken i Oslo har brukt vesentlig mindre energi i 2022 enn i 2021, selv om 2022 var et kaldere år. -Vi har økt kontrollen på forbruket og følger opp menighetene mye tettere enn tidligere. Ansatte og frivillige har gjort en stor innsats, ikke minst i periodene med svært høye strømpriser. Forbruket har på ett år minsket med 2.138.696 kWh, forteller Haga.

Stort potensiale

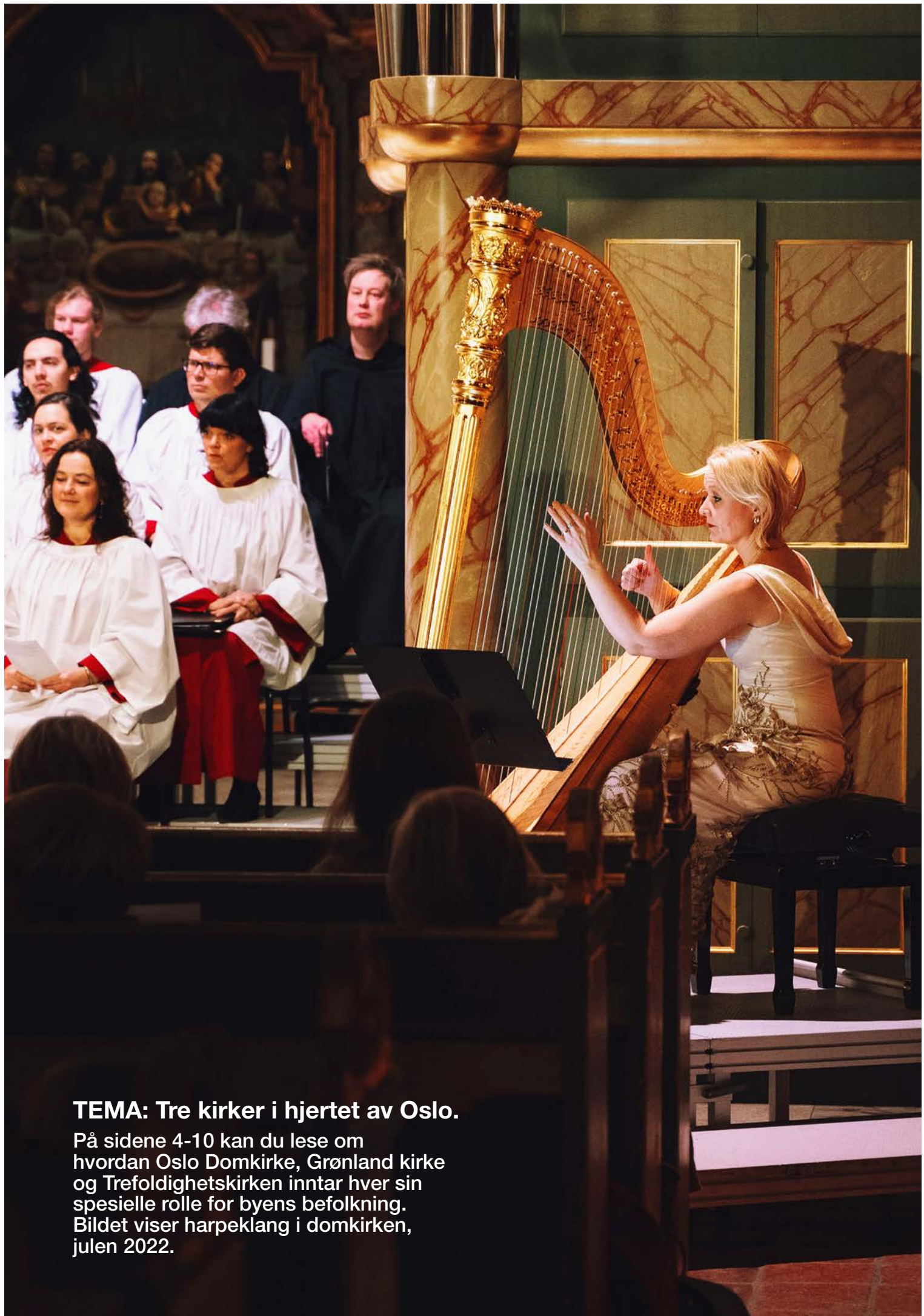
Oppvarming av 64 kirkerom krever mye energi, og innsparingspotensialet er stort. Torshov, Nordberg, Maridalen og Grefsen kapell har fått installert varmepumpe teknologi og energibrønner. Det er tilrettelagt for tilsvarende oppvarming i Gamle Aker og Trefoldighet. -Vi er godt i gang, men det er fremdeles mange skritt å ta før vi er i mål. Ullern, Røa og Ris har fortsatt gamle oljefyrer som vi er klare for å bytte ut så snart bevilgningene kommer, lover Kjetil Haga.

Bærekraft – et kirkelig begrep

Mange forbinder begrepet «bærekraft» (eng. sustainability) med Brundtland-kommisjonen fra 1987. Det er ikke så kjent at begrepet egentlig stammer fra en kirkelig debatt fra 1970-tallet om menneskehetens fremtid. -Forvaltningen av skaperverket og klimakampen står hele kirken samlet om, og sammen med kommunen skal vi sørge for å redusere klimaavtrykket vårt ytterligere, sier kirkevergen.

Biskop Kari Veiteberg og kirkeverge Kjetil Haga inspiserer energibrønnene og varmepumpe teknologien i Torshov kirke. Energiforbruket er redusert med mellom 60 og 70%. Foto: André Eidem Selli.

TEMA: Tre kirker i hjertet av Oslo.

På sidene 4-10 kan du lese om hvordan Oslo Domkirke, Grønland kirke og Trefoldighetskirken inntar hver sin spesielle rolle for byens befolkning. Bildet viser harpeklang i domkirken, julen 2022.